

## **Werkgroep Onderdoorgang Rijksmuseum**

### ***Inleiding***

Van oktober 2003 tot en met januari 2004 heeft de werkgroep onderdoorgang Rijksmuseum onderzocht of en hoe er binnen het ontwerp voor het Nieuwe Rijksmuseum van de architecten Cruz y Ortiz een goede mogelijkheid bestaat om doorgaande fietsers en voetgangers onder de doorgang te kunnen laten rijden en lopen. In deze notitie zijn de bevindingen van de werkgroep weergegeven.

### ***Aanleiding***

Op 23 september 2003 heeft het Rijksmuseum het Voorlopig Ontwerp voor het Nieuwe Rijksmuseum gepresenteerd. Het ontwerp in de onderdoorgang heeft als meest kenmerkende aspect dat de ingang van het Rijksmuseum in de middenbeuk gelegen is over de volle breedte. Bezoekers dalen een trap af en gaan op niveau –1 het museum in. Het ontwerp voorziet in een doorgaande route voor fietsers in twee richtingen in één van de zijbeuken. Het stadsdeel beoordeelt dit ontwerp als niet geschikt, omdat de ruimte voor een tweerichtingsfietspad door één zijbeuk niet voldoende is. Omdat de ruimte tussen de zijbeuken slechts beperkt is, is een andere oplossing voor fietsers en voetgangers nodig.

Voordat het Rijksmuseum met de verbouwing van de onderdoorgang kan beginnen zijn een bouwvergunning en een monumentenvergunning nodig. Deze worden verleend door stadsdeel Amsterdam Oud Zuid. In het advies van het stadsdeel aan het Rijksmuseum betreffende de bouwaanvraag heeft het stadsdeel nog geen uitspraak gedaan over het gedeelte van de onderdoorgang, vanwege het feit dat de werkgroep onderdoorgang nog niet afgerond is. Afhankelijk van de nog te leveren bouwaanvraag hoofdgebouw van het Rijksmuseum, zal het stadsdeel ook nog dienen te bepalen welke bestemmingsplanprocedure gehanteerd dient te worden.

### ***Spelregels werkgroep***

Voor de werkgroep is een aantal spelregels opgesteld. De twee belangrijkste hiervan zijn:

- Het omleiden van fietsers valt buiten deze discussie;
- De discussie vindt plaats zonder dat aan het ontwerp van de onderdoorgang wordt getornd.
- De werkgroep kijkt alleen naar de situatie binnen de onderdoorgang, niet op de voorpleinen.

### ***Leden werkgroep (namen weggelaten)***

Wijkcentrum Vondelpark-Concertgebouwboulevard  
Fietsersbond  
het (nieuwe) Rijksmuseum  
Stadsdeel Amsterdam Oud Zuid

### ***Product van de werkgroep***

De werkgroep heeft zich ten doel gesteld om gedurende 4 maanden een discussie te voeren over de vraag of het mogelijk is om een voorstel neer te leggen - met de daarvoor gestelde randvoorwaarden – dat aangemerkt kan worden als een ‘goed compromis’. Aangezien er een ingewikkeld dilemma lag in oktober 2003, was een garantie op een resultaat niet te geven.

### ***Proces***

Er zijn aanvankelijk 4 vergaderingen gepland. Begin december is een extra vergadering ingelast met als doel om de werkgroepleden nadere informatie te geven over de visie van de

architecten voor het Nieuwe Rijksmuseum Cruz y Ortiz. De geplande decembervergadering is verdaagd naar januari om meer tijd voor standpuntbepaling te hebben.

Vergadering oktober:	opzet werkgroep, kennismaking en eerste discussie
Vergadering november:	eerste opties op tafel
Vergadering december:	uiteenzetting van Rijksmuseum over ontwerp Cruz y Ortiz
1 <sup>e</sup> vergadering januari:	eerste discussie over voorkeuren
2 <sup>e</sup> vergadering januari:	finale discussie over voorkeuren en conclusies

### ***De ontwerpties***

Er is een aantal opties op tafel gelegd. Samengevat zijn deze grofweg in drieën in te delen:

1. fietsers en voetgangers door de middenbeuk
2. fietsers en voetgangers door de zijbeuk
3. fietsers door de zijbeuk en voetgangers door de middenbeuk

Niet alle op tafel gelegde opties zullen hier beschreven worden. Zie hiervoor de verslagen van de werkgroep. Van alle opties zijn de drie die het meest besproken zijn weergegeven:

#### *Ad 1 (optie 1).*

Door het wijkcentrum is een voorstel gedaan om de ingang niet in de middenbeuk aan te brengen, maar in de zijbeuken. De entrees zouden haaks op de onderdoorgang zijn, met trappen naar beneden tot in de binnenhoven op niveau -1. Het wijkcentrum heeft de voorkeur voor deze optie, evenals de Fietsersbond. Het stadsdeel vindt het vanuit verkeerskundig oogpunt ook de beste optie, maar beoordeelt dat deze optie buiten het kader van de discussie valt. Het Rijksmuseum heeft in de decembervergadering met behulp van een maquette aangegeven dat de optie volgens haar niet haalbaar is. Hiervoor zou het hele ontwerp zeer drastisch aangepast moeten worden, zoniet een geheel nieuw ontwerp gemaakt dienen te worden. Ook in januari heeft het Rijksmuseum op schrift gezet wat de argumenten voor de gekozen oplossingen in het ontwerp van Cruz y Ortiz zijn geweest

#### *Ad 2 (optie 2c).*

Het stadsdeel heeft een optie ingebracht waarbij fietsers in één richting door de ene zijbeuk gaan en fietsers in de andere richting door de andere zijbeuk. Doorgaande voetgangers gaan ook door de zijbeuken. Het stadsdeel is in de loop van het traject tot inzicht gekomen dat deze optie, minder optimaal is, omdat fietsers en voetgangers samen door een krappe ruimte moeten. Met name op piekmomenten (evenementen en toeristisch hoogseizoen) leidt dit naar verwachting tot problemen.

#### *Ad 3 (optie 2c-accent).*

Het stadsdeel heeft gezocht naar een optie die de voordelen van optie 2c in zich heeft en de nadelen compenseert. Daarbij komt een variant op 2c naar voren; voor fietsers een fietspad in de zijbeuken en voor voetgangers een voetpad in de middenbeuk<sup>1</sup>. De verdiepte ingang blijft gehandhaafd, maar zal daarvoor minder breed moeten zijn. Dit zou dan moeten door bijvoorbeeld de liften ergens anders te situeren of de breedte van de trappartijen te versmallen (roltrap i.p.v. trappen). Doorgaande voetgangers krijgen een voorziening naast de trappen, maar in de middenbeuk. In de reactie van het Rijksmuseum stond over het verplaatsen van de liften (elevating platforms) dat dit visueel en fysiek niet gewenst is.

---

<sup>1</sup> De discussie over het gebruik hiervan is beperkt gevoerd en zal nog dienen terug te komen.

### *Overige Bevindingen*

Het Rijksmuseum laat onderzoeken of een scheiding binnen/buiten door middel van een luchtgordijn i.p.v. een draaideur mogelijk is. Hierdoor zou er in de onderdoorgang zelf geen draaideur nodig zijn, maar kan deze op -1 komen.

### ***Conclusies deelnemerswerkgroep***

#### Wijkcentrum:

Het Wijkcentrum is inmiddels overtuigd van aspecten van het ontwerp, maar vindt de ingang in de onderdoorgang geen goede oplossing. De opmerkingen van het Rijksmuseum over 2c-accents blijven nog erg vaag. Het Rijksmuseum heeft volgens het Wijkcentrum onvoldoende argumenten aangedragen waarom optie 1 niet mogelijk is. Daarom concludeert het Wijkcentrum dat binnen de grenzen van de werkgroep geen geschikte optie voorhanden is. Zij blijft bij haar eerder afgelegde verklaring omdat het Rijksmuseum haar niet weet te overtuigen.

#### Fietsersbond:

Volgens de Fietsersbond heeft het Rijksmuseum met haar deelname aan de werkgroep laten blijken dat de onderdoorgang een belangrijke fietsroute is. Optie 2c is niet voldoende en levert gevaarlijke situaties op omdat:

- fietsers en voetgangers gaan mengen;
- Het in de zijbeuken te smal is om voetgangers en fietsers goed te faciliteren
- de raampartijen naar de binnenhoven wandelaars lokken;
- fietsers aan de zijkanten en voetgangers aan de binnenkant niet gebruikelijk is en het maakt het nodig dat fietsers en voetgangers op de voorpleinen moeten kruisen .

Over 2-c accent is nog veel onduidelijk: of de liften verplaatst kunnen worden, of het mogelijk is roltrappen in plaats van vaste trappen te realiseren. 2c-accents lijkt erg op 2c, ook wat betreft de bezwaren. Dat er meer ruimte voor voetgangers wordt gerealiseerd in de middenbeuk zou kunnen helpen. De vraag is of dit genoeg is.

Over optie 1 heeft het Rijksmuseum nog niet genoeg aangetoond waarom het niet zou kunnen. De bond is van mening dat het een aanpassing van het ontwerp betekent, maar dat het voor een aantal zaken ook een vereenvoudiging kan betekenen. Het zou eenvoudiger kunnen zijn om de klimaatbeheersing en de afsluiting te regelen en ook het ingrijpende openmaken van vloer van de middenbeuk kan achterwege gelaten of beperkt worden.

#### (Het nieuwe) Rijksmuseum

De werkgroep heeft veel opgeleverd. In het VO was sprake van een glazen wand en draaideuren. Deze zijn ter discussie gesteld en minder adequaat bevonden. Er is wellicht de mogelijkheid om de aspecten veiligheid en klimaat op -1 op te lossen met een luchtgordijn tijdens openingsuren en hekken tijdens sluitingstijden. Wellicht is het ook mogelijk om de verdiepte ingang op maaiveldniveau horizontaal af te sluiten tijdens sluitingsuren. Zo blijft de onderdoorgang open, maar blijft de verdiepte ingang verschoond van ongewenste bezoekers (zwervers, vandalen etc.). De liftvoorziening is een platform. Voor de locatie van het platform en de mogelijkheid van roltrappen dient nog nader onderzoek te komen. Volgens het Rijksmuseum is 2c-accents technisch gezien mogelijk. Architectonisch is het een mindere optie.

#### Stadsdeel Amsterdam Oud Zuid

De werkgroep heeft geleid tot een vruchtbare discussie over doorgaande fietsers en voetgangers in de onderdoorgang in relatie tot het ontwerp van Cruz y Ortiz. Duidelijk is geworden dat voor geen van de op tafel gelegde opties unanieme overeenstemming is. Vanuit

verkeerskundig oogpunt is optie 1 het meest wenselijk, maar dit voorstel valt buiten de kaders van de werkgroep. Voor optie 2c valt veel te zeggen, maar waarschijnlijk is het toch geen goed compromis, omdat doorgaande voetgangers en fietsers te veel zullen mengen. Optie 2c-accnt komt tegemoet aan de bezwaren die genoemd zijn, maar nog niet bekend is of hier ook een ontwerp voor mogelijk is. Wel heeft het Rijksmuseum aangrijpingspunten op tafel gelegd om hier mee verder te kunnen. Daarom is de suggestie aan het Rijksmuseum om 2c-accnt te nemen als uitgangspunt voor het te maken Definitief Ontwerp voor het Hoofdgebouw van het Rijksmuseum.

*Algemene conclusie*

Alle deelnemers zijn zeer tevreden met het functioneren van de werkgroep. Binnen de grenzen van de werkgroep is er geen overeenstemming over één van de genoemde opties.

Wel is optie 2c van tafel omdat een meerderheid (Wijkcentrum, Fietsersbond en stadsdeel) inziet dat het hiermee te krap wordt.

Twee van de partijen (wijkcentrum en Fietsersbond) zijn gecharmeerd van optie 1, maar deze valt buiten de kaders van de werkgroep. De twee andere partijen (Rijksmuseum en Stadsdeel) zien veel in 2c-accnt. Zij pleiten voor uitwerking van deze optie tot een ontwerp.

Wijkcentrum en Fietsersbond pleiten voor een uitwerking van optie 1.